

ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

УДК 342.1:323 (477.8-89 Гал)

DOI: 10.33663/1563-3349-2024-96-16

А. І. МЕЛЬНИК

УКРАЇНЬСЬКА ПОЛІТИКО-ПРАВОВА ДУМКА МІЖВОЄННОГО ПЕРІОДУ В ГАЛИЧИНІ (ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ НОВІТНЬОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ)

Розглянуто проблему формування новітньої ідентичності української нації після поразки українців у Перших Визвольних Змаганнях і втрати державної незалежності. Показано, що ключовою причиною занепаду ЗУНР та УНР був низький рівень національної свідомості народу – домінантною і визначальною складовою у процесі формування нації. З огляду на це необхідно було переосмислити традиційні концептуальні підходи, напрацьовані українською політико-правовою думкою в період розпаду Австро-Угорської монархії та Російської імперії, які виявилися неефективними в умовах зовнішньої агресії і поділу етнічних українських земель сусідніми державами.

Констатовано, що процес національного самоусвідомлення та виховання українця нового типу був непростим і суперечливим. Причиною були різні соціально-економічні, культурні, політичні та навіть особистісні чинники, але основним фактором були різні світогляди, різні ціннісні орієнтири ідеологів української політико-правової думки.

Показано, що новий напрям в українській політико-правовій думці міжвоєнного періоду започаткували видатні українські мислителі – В'ячеслав Литинський і Дмитро Донцов, які протиставили ліберальним і соціалістичним доктринам, панівним на той час, потужну національ-

© МЕЛЬНИК Андрій Ігорович – кандидат юридичних наук, докторант кафедри історії держави, права та політико-правових знань Львівського національного університету імені Івана Франка; ORCID: 0009-0007-4977-3679; e-mail: melnyk0982@gmail.com

но-державницьку ідеологію, одним із найважливіших завдань якої було виховання нової української нації.

Ключові слова: національна свідомість, державно-правові погляди, малоросійство, ідеал сильної, вольової людини, українська еліта, нація, держава.

Melnyk Andrii. Ukrainian political and legal thought of the interwar period in Galicia (to the problem of forming a new identity of the Ukrainian nation)

The article considers the problem of forming a new identity of the Ukrainian nation, after the defeat of the Ukrainians in the First Liberation Struggles and the loss of state independence. It is shown that the key reason for the decline of the ZUNR and UNR was the low level of national consciousness of the people – the dominant and determining component in the process of nation formation. In view of this, it was necessary to rethink the traditional conceptual approaches developed by Ukrainian political and legal thought during the period of the collapse of the Austro-Hungarian Monarchy and the Russian Empire, which turned out to be ineffective in the conditions of external aggression and the division of ethnic Ukrainian lands by neighboring states.

It is stated that the process of national self-awareness and education of a new type of Ukrainian was difficult and contradictory. The reason was various socio-economic, cultural, political and even personal factors, but the main factor was different worldviews, different value orientations of the ideologists of Ukrainian political and legal thought.

It is shown that a new direction in Ukrainian political and legal thought of the interwar period was initiated by prominent Ukrainian thinkers - Vyacheslav Lypynskyi and Dmytro Dontsov, who opposed the liberal and socialist doctrines dominant at that time to a powerful national-state ideology, one of the most important tasks of which was the upbringing of a new Ukrainian nation.

Key words: national consciousness, state and legal views, Little Russianism, the ideal of a strong, strong-willed person, Ukrainian elite, nation, state.

Вступ. У процесі аналізу причин поразки у Перших Визвольних Змаганнях і втрати державної незалежності, який започаткував другий етап у розвитку української політико-правової думки у ХХ ст., розпочалося переосмислення традиційних ідейно-теоретичних концепцій і організаційних форм боротьби. На переконання більшості тогочасних політиків і філософів, ключовим фактором занепаду ЗУНР та УНР був низький рівень національної свідомості народу – домінантної і визначальної складової у процесі формування нації. З огляду на це одним із найважливіших завдань політико-правової думки досліджуваного періоду було виховання

цілком конкретного типу людини, готової до боротьби, до самопожертви, для якої інтереси нації були вищі від особистих. Це означало, що для розв'язання цієї надзвичайно складної проблеми традиційні концептуальні підходи, напрацьовані українською політико-правовою думкою в період розпаду Австро-Угорської монархії та Російської імперії, в період проголошення і побудови української державності, виявилися неефективними. Як зазначає І. Вдовичин, потрібно було сформувати в суспільстві іншу ментальну атмосферу – дух боротьби, ініціативи, відваги, твердості характеру, прагнення перемоги – сформувати особу – громадянина, здатного захищати власні права [1, с. 397].

Новий напрям в українській політико-правовій думці міжвоєнного періоду започаткували видатні українські мислителі – В'ячеслав Липинський і Дмитро Донцов. Вони, як слушно вважає О. Баган, мали відвагу піти проти загальної панівної течії ідей (лібералізму й соціалізму), виявили інтелектуальну мужність і стійкість (протиставилися модним філософським системам позитивізму й матеріалізму), жертвовно присвятили себе беззастанній інтелектуальній боротьбі проти цілих генерацій суспільних авторитетів, щоб вивести націю до вершин ідеалістичної та консервативної думки. Хоча вони на особистому рівні згодом розійшлися й навіть ворогували, проте їхній внесок у національну самосвідомість був надпродуктивним [2, с. 6].

Проаналізовані автором наукові праці сучасних українських учених дають підстави стверджувати, що В. Липинський і Д. Донцов справили потужний вплив на розвиток національного руху та виховання нового покоління українців, яке в умовах підпілля проявило героїчний характер, виборюючи державну незалежність зі зброєю в руках. На сучасному етапі, коли Росія намагається знищити українську державність, наукове дослідження проблеми виховання вольової людини, українця-борця, є особливо актуальним. Попри контрверсійність поглядів цих велетів української політико-правової думки важливо засвоїти їх методологічні настанови щодо формування української національної ідентичності й не допустити повторення помилок, які б мали фатальні наслідки для незалежності нашої держави.

Стан розробки проблеми. Попри чималий науковий дорожок істориків, політологів і правників щодо дослідження держав-

но-правових поглядів українських інтелектуалів у наукових працях українських авторів, написаних від 1920-х років до початку ХХІ ст., немає історико-правового аналізу переосмислення політико-правовою думкою проблеми формування новітньої української ідентичності. Цей аспект проблеми у конкретному формулюванні досліджується вперше.

Методологічною основою дослідження є наукові праці Т. Андрусяка, О. Багана, І. Бойка, С. Гелея, І. Гирича, В. Горбатенка, О. Гриніва, Я. Грицака, Я. Дашкевича, О. Зайцева, Я. Калакури, Г. Касьянова, С. Квіта, І. Козія, О. Красівського, І. Кресіної, М. Кугутяка, В. Кульчицького, М. Литвина, О. Мошак, Т. Осташко, Ю. Поліщука, В. Потульніцького, О. Реєнта, Г. Сварник, С. Сворака, О. Ситника, О. Сича, М. Сосновського, М. Степика, І. Терлюка, Б. Тищика, В. Трощинського, О. Чемшита, І. Усенка, М. Швагуляка та ін.

Стаття ґрунтується на принципі історизму, що конкретизується підходом до історичних явищ та процесів ыз позиції динаміки, вивчення взаємозв'язків між ними та їх взаємозумовленості. Задля аналізу й зіставлення державно-правових поглядів представників української політико-правової думки різних ідеологічних спрямувань застосовано порівняльно-історичний та ретроспективний методи.

Мета статті. Втрата державної незалежності призвела до диференціації поглядів українських мислителів і політиків: одні, враховуючи об'єктивні обставини, пропонували йти на компроміс із польською владою, домогтися територіальної автономії для українських земель, другі відкидали будь-яку можливість співробітництва з окупантами і виступали за налагодження зв'язків із радянською Україною. Треті, а це були представники правої думки, націоналісти і консерватори, заперечуючи ідею як автономії, так і радянофільські позиції, пропонували боротися за незалежність власними силами [3]. Автор ставить за мету проаналізувати вплив української політико-правової думки на формування новітньої української національної ідентичності крізь призму ідеології, створеної у міжвоєнний період теоретиками націоналізму і консерватизму.

Виклад основного матеріалу. Рішення Ради послів держав Антанти від 4 березня 1923 р. надати Польщі право на управління

західноукраїнськими землями українці Галичини вважали несправедливим. З огляду на це почалося переосмислення традиційних ідейно-теоретичних концепцій і організаційних форм боротьби для відновлення української державності. Як зазначає А. Свідзинський, «до історичних випробувань 1917 р. та наступних років ми прийшли не готовими інтелектуально та морально. Істинних пророків, таких, як М. Міхновський, не почули» [4, с. 50-51]. З ним солідаризується І. Коцан, який вважає, що внаслідок тривалої політичної неволі традиція і вага власної державності пригасили в народній масі, а провідна верства, яку здебільшого представляла національна інтелігенція, не виробила спільного напрямку дій [5, с. 64]. На думку І. Вдовичина, «багато в чому такий перебіг подій обумовлювався попередньою культурно-духовною та історико-політичною спадщиною, яка була спрямована проти традиції формування в українській нації звички до самостійного інтенсивного інтелектуального та політичного життя...» [1, с. 137]. Пріоритетним став контент виховання нового типу людини, щоб національна свідомість, яка раніше була притаманна обмеженій частині інтелігенції, поширилася на всі верстви суспільства. Йшлося про ідеологію нової доби, ідеологію формування новітньої української ідентичності, яка б стала світоглядною основою для побудови незалежної української держави.

У числі перших, хто намагався забезпечити українську націю належною ідеологією державотворення, був Д. Донцов – український літературний критик, публіцист, філософ, політичний діяч, який після поразки визвольних змагань в Україні пройшов складну світоглядну еволюцію [6, с. 220]. Її наслідком стала вибудована мислителем ідейна програма українського націоналізму, стрижнем якої було положення, що майбутня боротьба за державність вимагає українця-борця, українця-людину іншого типу, ніж раніше. «У диму пожеж, у морі крові, в нелюдському напруженні нервів і думки, коли за один місяць переживається досвід десятків літ, постає і формується українська нація... – писав Д. Донцов. – Носіями цього процесу виступає селянство, не люди зі «спокійними чолами, не захмареними соромом», із «серцями, порослими мохом», котрих без ваги картала поетка українського Рисорджименту, тільки оспівувані нею «месники дужі», месники не за «пролетаріят», але за поневіряну націю» [7, с. 164].

Політичні погляди Д. Донцова ґрунтувалися на творчій спадщині Григорія Сковороди, який був символом незламності духу, і на ідейних заповідях Тараса Шевченка. Хоча, на думку М. Ільницького, творчість Т. Шевченка не завжди узгоджується з постулатами Д. Донцова, насамперед коли йдеться про категорію моральності [6, с.228.] І все ж має рацію О. Баган, коли стверджує, що твори Т. Шевченка («Гайдамаки», «Гамалія», «Кавказ», «Послання...», «Холодний яр», «Заповіт», «Мені однаково» та ін.) започаткували процес формування національної ідентичності українців.. Власне, такої думки дотримувався і сам Д. Донцов, який писав, що «Т. Шевченко любив тих, хто рвав кайдани, героїв. Кохав їх славу невмирущу, їх одчайдушність безжурну – тих степових лицарів. Їх суворість варязьку, їх завзяття козацьке, їх віру гарячу в сильного Бога, Бога слави, і в Його справедливість» [8, с. 3-4].

З огляду на це варто погодитися з думкою В. Іванишина, який стверджує, що Д. Донцов створив якісно нову філософію виживання нації, яка формувала новий, революційний спосіб національного мислення при осмисленні минулого, аналізі й оцінці сучасного та плануванні політичного майбутнього [9, с. 130-131]. Щоправда, слід зауважити, що націотворчі та ідентифікаційні процеси на західноукраїнських землях відбувалися суперечливо і нерівномірно: до середини 30-х років далеко не всі українські політики і публіцисти сприймали погляди Д. Донцова. Це було пов'язано із соціально-економічними, культурними, політичними і навіть особистісними чинниками: Д. Донцов мав дуже складний характер, який дратував багатьох політиків і призводив до взаємної неприязні; він сварився навіть із близькими друзями і колегами. Але основною причиною були різні світогляди, різні ціннісні орієнтири його опонентів.

Водночас гострі дискусії в українській політико-правовій думці міжвоєнної доби точилися не лише з приводу ідейно-концептуальних положень Д. Донцова, а й навколо напрацьованої В. Липинським концепції української гетьманської трудової класократичної монархії, який не сприймав демократичної форми державності для України, як і більшовицької диктатури та націоналізму. Не дивно, що В. Липинського критикували представники української політико-правової думки як соціалістичного, так і націоналістичного спрямувань. Перші – за ідею, в основі якої лежала співпраця усіх суспільних класів української землі, що, на думку вченого, мала

стати противагою соціалізму, котрий ставить понад усе партію з її гаслом “ціль виправдує засоби”, і націоналізму, який керується в політиці диференціацією етнічного походження усіх мешканців української землі..

Як зазначає Т. Осташко, В. Липинський у своїх працях відстоював думку, що українській молоді необхідно було виробити національну ідеологію та запроваджувати її в життя [10]. «Нація, наголошував він, що не витворить своєї власної ідеології і власної організації для здійснення цієї ідеології, мусить загинути» [11, с. 4]. Щоб цього не трапилося, мислитель закликав українців відмовитися від пасивно-споглядального підходу до навколишньої дійсності. Водночас В. Липинський сподівався на порозуміння з провідними представниками української політико-правової думки. Як пише Т. Осташко, він прагнув «не тільки критично оцінити помилки, які викликали наше страшне лихоліття», а й збудити віру, сміливість та волю, щоб українці могли стати «на нові тверді шляхи національної організованості, витривалості і дисципліни», а у змаганнях за державність закликав спиратися насамперед на власні сили [10].

Особливо боляче було В. Липинському, коли його критикували українські патріоти: «Дійсно кров'ю обливається серце, згадував він пізніше, коли бачиш як вся оця розлагательська робота, ведена під ще небезпечнішим од соціалістичного, бо під патріотичним соусом, нищить в корінні реальну, а не фантастичну українську націю» [12, с. 167]. Член проводу УНР М. Славинський писав, що В. Липинський «вірує в свої думки, як в євангелля». І глузливо підкреслював, що «середній українець, повіривши таким речам, мав би завіситися» [13, с. 3].

Як вже згадувалося, непримиренним опонентом В. Липинського був Д. Донцов. Попри те, що обидва мислителі критично оцінювали діяльність українських громадсько-політичних діячів соціалістичного спрямування, між ними тривало жорстке протистояння. Однією з причин було різне ставлення до Росії. Д. Донцов виступав проти будь-яких проявів москвофільства в Україні, тоді як В. Липинський вважав, що політичними рецептами, запропонованими Д. Донцовим, вдасться лише «сотворить секту руссо-борців», а не «зевропеїзувати хоч трохи нашу суспільність, поширюючи в ній європейський дух громадської організованості і колективної

мислі» [14, с. 579]. На жаль, ідеологічна полеміка між теоретиками української політико-правової думки консервативного і націоналістичного спрямувань часто переростала в особисту неприязнь. У відповідь на образливу характеристику Д. Донцовим брошури «До українських хліборобів» як «дуже наївної» В. Липинський саркастично зауважив, що «писання його так противорічіві, що він давно би збожеволів, коли б ставився до них хоч трошечки поважно» [14, с.21].

Фундаментальна ж відмінність між В. Липинським і Д. Донцовим полягала в їх державно-правових поглядах. В. Липинський, який був переконаний, що джерелом єдності нації є держава, активно розвивав ідею української трудової монархії, а Д. Донцов вважав недоречною для України монархічну форму правління. Як слушно зазначає І. Гирич, для Д. Донцова гетьманство – безперспективна забавка ідеалістів, історичний анахронізм, авантюра непрактичних людей, відволікання молоді від активного спротиву окупантам [15]. З цього приводу влучно висловився Я. Дашкевич, який писав, що В. Липинський торував шлях від держави та через державу до нації, натомість Д. Донцов від нації і через націю вів до держави. Цю думку актуалізує І. Гирич, який вважає, що теорія В. Липинського підходить для мирного часу, для періоду поступального розвитку суспільства, коли є громадський спокій і час для виховної роботи. Ідеологія Д. Донцова розрахована на воєнний час, на національний чин в умовах тиску, терору, всеохопної деукраїнізації [15].

А от С. Квіт дотримується думки, що ідеологічне протистояння Дмитра Донцова з лівими українськими інтелектуалами, з одного боку, та В'ячеславом Липинським – з другого, слід розглядати не як повне заперечення завдань демократичного і навіть, у деяких позиціях, громадянського суспільства. На переконання С. Квіта, йшлося про пріоритетність завдань для політичного порядку денного міжвоєнного часу. Спочатку треба було створити державу, що уможливила б створення українського суспільства, а потім вирішувати різноманітні внутрішні проблеми його розвитку. Дмитро Донцов ставив у центр уваги не політичну модель незалежної української держави, а шлях до неї [16, с.176].

Під цим шляхом Д. Донцов розумів активну працю громадянина на благо рідного народу, розгляд усіх форм діяльності з пози-

цій національної ідеї, вищості суспільних інтересів над особистими чи матеріальними. Як пише М. Грибовська, мислитель вірив у людину як активну дієву силу історії і закликав не покірно зносити, а формувати життя. При цьому необхідно, на думку Д. Донцова, формувати державницьку свідомість народу, завзято й наполегливо будувати державу, а “провідна верства”, національна еліта повинна бути постійним двигуном, творцем нових ідей, які підхоплюватиме все суспільство на шляху безмежного розквіту нації у своїй незалежній Україні [17, с. 29-30].

Отже, для Д. Донцова цей шлях міг бути тільки революційним, адже дві глобальні фатальні ознаки тяжіли тоді над українським рухом: він був ментально надламаний психологією безвольного, роздвоєного малоросійства (у галицькому варіанті – рутенства) й він був ідейно знезброшений інтернаціоналістськими доктринами лібералізму та соціалізму [18, с. 4].

На думку О. Ситника, цілком очевидно, що долати залишки малоросійського «провансальства» в національній ідентичності українців мав саме вольовий волюнтаризм Д. Донцова [19, с.116]. Тому український національний рух потребував як потужної національно-державницької ідеології, так і її вольового носія. Отже, коли українці опинилися у зовсім іншому цивілізаційному вимірі, де виживали лише сильніші, ті, що здатні себе захистити, одним із найважливіших завдань української політико-правової думки було виховання нової української нації.

«Мусимо перевести основну переоцінку вартостей, – наголошував Д. Донцов. – «Фанатизм», «інстинктові почування», емоційність замість розумовости, дух «старозаконної національної нетерпимости», все, що опльовували в нас, повинно реабілітувати свіже й молоде українство. На місце *amor intellectualis* повинна стати пристрасть, яка не знає жадних «чому». Привязання до свого мусить доповнити воля витиснути свою печать на чужім, залежність від стихії – воля привести її до послуху. Мусимо нести відважно своє Євангеліє, не схиляючи чола ні перед чужим, ані перед власними «маловірами»... «Фанатизм» і «примус», а не «ніжність», повнять конечну функцію в суспільному житті і їх місце не може лишитися незанятим. Не займемо ми, займе хто інший. Природа не зносить порожнечи» [20, с. 232].

Як показало дослідження, філософські концепції, сформовані представниками української політико-правової думки націоналістичного і консервативного спрямувань (Ю. Вассияном, Д. Донцовим, В. Кучабським, В. Липинським, Ю. Липою, В. Мартинцем, О. Назаруком, М. Сціборським, С. Томашівським та багатьма іншими), були спрямовані на виховання нової української людини, для якої інтереси нації були вищі від особистих. Тоді як представники старої ліберально-народницької традиції, націонал-демократи за світоглядом, остерігалися радикальних соціальних експериментів і щодо окупаційної влади займали помірковану угодовську позицію. Як висловився згодом З. Пеленський, старші політики «могли розуміти тільки державу національно-демократичного, ліберального, капіталістичного типу. Тобто: тільки таку державу, як вони її знали і розуміли напередодні падіння австро-угорської монархії» [21, с. 504].

Отже, у винятково складній політичній ситуації міжвоєнної доби (окупація, розподіл українських земель між сусідніми державами, пацифікація) ідеологія народництва, на переконання представників української політико-правової думки націоналістичного і консервативного спрямувань, була шкідливою. Д. Донцов, зокрема, зазначав, що «така філософія не могла дати тим поколінням, що виховувалися під її впливом, віри в свою справу, ні розмаху, ні пафосу» [22, с. 189]. На противагу Д. Донцов пропагував ідеал сильної, вольової людини як важливу світоглядну основу формування новітньої української національної ідентичності. За словами С. Костя, така людина була образом самого часу, реакцією народу на вимогу часу, результатом розуміння свого обов'язку перед народом [23, с. 168]. Водночас має рацію І. Гирич, який вважає, що ніяк не можна погодитися з Д. Донцовим, попри слушність окремих його міркувань, з його рішучою негачією національно-демократичного періоду українського суспільного життя, представленого передусім творчістю і ділами М. Грушевського. Не варто на загальноукраїнське добро було зводити усю українську політичну думку лише до націоналізму, чого хотів Д. Донцов і не хотіли його опоненти [15].

Важливу роль у формуванні нового типу української людини відіграла не тільки політична, а й літературно-мистецька еліта. Зокрема, українські письменники, згуртовані Д. Донцовим навко-

ло «Літературно-наукового вісника» (1922–1932). Намагаючись ідеологічно впливати на українське суспільство, вони розвивали й утверджували своєю творчістю і громадською діяльністю національну свідомість українства. Тому можна стверджувати, що письменники в еміграції (Євген Маланюк, Іван Багряний, Юрій Липа, Олег Ольжич та інші) формували ідеологічну естетику, яка була спрямована на консолідацію українців. Як слушно зауважує С. Квіт, у міжвоєнний час все українське інтелектуальне життя так чи інакше розвивалося під значним впливом духу активізму, що його формував ЛНВ («Вістник») [16, с. 75]. Підтверджує це, зокрема, публіцистика Євгена Маланюка, яка, за словами М. Неврлого, адресована була насамперед українській еміграції, деяким її лідерам, які були ще зачумлені перестарілими на той час поглядами Драгоманова чи навіть вірою в щось краще в Радянській Україні, і гостро спрямована проти як агресивного російського імперіалізму, так і внутрішніх українських недугів – малоросійства, національного нігілізму й пасивної розгубленості старшого покоління української еміграції [24, с. 29].

Власне, перебування українців у світі не просто чужої, а й ворожої культурної домінації породжувало «парадигму страху», а відтак і постійну налаштованість на «втечу від лиха» і доведення своєї «справжньої неукраїнськості» [25]. Цю угодовську течію в українській суспільній думці гнівно критикував Євген Маланюк, який дав розгорнуту, нищівну характеристику малоросійству. «Це тип національно-дефективний, скалічений психічно, духовно... На нашій Батьківщині, головним історичним родовищі цього людського типу, він набрав особливо патологічного і зовсім не такого простого характеру, як на перший погляд здавалося б. Завдяки саме такому перебігу історичного процесу на нашій землі тип малороса ставав (принаймні при містечках і містах), а, що найгірше, традиційним. І треба припускати, що способи, так скажу, малоросійського виробництва вже в Москві були розроблювані протягом не одного століття, а система цієї продукції не віднині має під собою солідну, сказати б, наукову базу...» [26, с. 31].

Висновки. Історико-правовий аналіз показав, що у міжвоєнний період засадниче завдання української політико-правової думки націоналістичного і консервативного спрямувань полягало у формуванні національної ідеології, яка б стала ідейним підґрунтям

відновлення української державності. Методологічні настанови основоположників філософії нової доби, В. Липинського і Д. Донцова, були спрямовані на потребу виховання нової української нації і творення нової української еліти через ідеал сильної, вольової людини. Попри контрверсійність ідейно-концептуальних положень ідеологів консерватизму і націоналізму, які полягали у пріоритетності завдань у міжвоєнний період та відмінності форм державності, їхні праці справили потужний вплив на розвиток національного руху та виховання нового покоління українців, яке в умовах підпілля героїчно воювало за незалежність України.

1. Вдовичин І. Свобода особи в правій українській політичній думці (20–30 рр. XX ст.): монографія. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. 512 с.
2. Баган О. Дмитро Донцов як знаковий мислитель міжвоєнної доби: Передмова до книги «Дмитро Донцов. Підстави нашої політики та інші праці». Тернопіль, 2022. 368 с.
3. Суспільно-політичні трансформації в Україні: від задумів до реалій / В. Ф. Солдатенко (кер.) та ін.; НАН України; Ін-т політ. і етнонац. досліджень. К.: Парламентське вид-во, 2009. 536 с.
4. Свідзинський А. Україна: філософський спадок століть. *Розбудова держави*. 2003. №1-4. С. 50-51.
5. Коцан І. Д. Вирішальні фактори поразки українського народу у визвольних змаганнях (1917-1921 рр.): міжкафедральний круглий стіл до Дня Соборності України. Харків, 2017. С. 63- 66.
6. Ільницький М. Дві раси, дві касти, дві літератури (Дмитро Донцов – літературний критик). *Літературознавство. Мовознавство. Книгознавство. Мистецтвознавство*: зб. праць і матер. на пошану Лариси Іванівни Крушельницької / редкол.: М. М. Романюк (відп. ред.) та ін. Львів, 1998. 412 с.
7. Донцов Д. Підстави нашої політики та інші праці. Тернопіль: Крила. 2022. 368 с.
8. Донцов Д. Заповіт Шевченка. *Визвольний Шлях*. 1974. № 3-4.
9. Іванишин В. Нація. Державність. Націоналізм. Дрогобич, 1992. С. 130-13.
10. Осташко Т. В'ячеслав Липинський та суспільно-політичні дискусії навколо гетьманської ідеї. *Проблеми вивчення історії Української революції 1917–1921 років*: зб. наук. ст. Вип. 16. Київ: Інститут історії України НАН України, 2021.
11. Липинський В. Завдання українського студентства. *Студентський вісник* (Прага). 1926. № 2. С.4.
12. Липинський В. Повне зібрання творів, архів: [у 25 т.: у 3 сер.] / голов. ред. Ярослав Пеленський; Ін-т європ. дослідж. НАН України, Східноєвроп. дослід. ін-т ім. В. К. Липинського (США). Київ; Філадельфія: Смолоскін, 1976. Т. 1: Листування (А - Ж) / ред.: Роман Залуцький, Христина Пеленська. 2003. 959 с.
13. Славинський М. Український монархізм. Про державу. *Тризуб*. 1926. Ч. 24.
14. Липинський В. Листи до братів-хліборобів / Липинський В. Повне зібрання творів, архів: [у 25 т.: у 3 сер.]. Т. 6. Київ; Філадельфія, 1995. 470 с.
15. Гирич Ігор. Д. Донцов проти

В. Липинського. Персональний сайт історика України. https://www.i-hyrych.name/Misc/Dashkevich/Doncov.html#google_vignette. 16. Квіт С. Дмитро Донцов: ідеологічний портрет: монографія. Вид. 2-е, виправ. і доп. Львів: Галицька видавнича спілка. 2013. 192 с. 17. Грибовська М. Формування націєтворчих ідей серед української діаспори (Д. Донцов, В. Липинський). *Вісник Львівського університету*. Сер. Філософські науки. 2015. Вип. 18. С. 27–34. 18. Баган О. Поміж містикою і політикою (Дмитро Донцов на тлі української політичної історії першої половини ХХ ст.). Київ: УВС ім. Ю. Липи, 2008. 78 с. 19. Ситник О. Концепт розвою української нації за новітньої доби у викладі Дмитра Донцова. *Проблеми гуманітарних наук*. Сер. Історія. 2019. Вип. 2/44. С. 107–120. 20. Донцов Д. Націоналізм. Вінниця: ДП «ДФФ», 2006. С. 236. 21. Пеленський З. Між двома кінцями. Євген Коновалець та його доба. Мюнхен: Видання фундації ім. Євгена Коновальця, 1974. С. 502–524. 22. Донцов Д. Ідеологія чинного націоналізму. Націоналізм: Антологія / упор. О. Проценко, В. Лісовик. Київ: Смолоскип, 2000. С. 188–196. 23. Кость С. А. Історія української журналістики (західноукраїнська преса першої половини ХХ ст.: ідейно-концептуальні засади, періодизація): навч. посіб. Львів, 2008. 270 с. 24. Неврлий М. Маланюк і Багрянний: Дві концепції визволення України. *Слово і час*. 2003. № 10. С. 28–34. 25. Цивілізаційна ідентичність українства: історія і сучасність / авт. кол.: О. Рафальський (керівник), Я. Калакура (наук. ред.), О. Калакура, М. Юрій. Київ: ППІЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2022. 512 с. 26. Маланюк Є. Книга спостережень. Торонто, 1965. Т. 2. С. 231–232.

References

1. Vdovychyn I. Svoboda osoby v pravij ukrainskij politychnij dumci (20-30-x rr. XX st.): monohrafiya. Ivano-Frankivsk: Misto NV, 2010. 512 s. 2. Bahan O. Dmytro Doncov jak znakovyj myslytel mirzvojennoi doby. Peredmova do knyhy «Dmytro Doncov. Pidstavy nashoi polityky ta inshi praci». Ternopil, 2022. 368 s. 3. Suspilno-politychni transformacii v Ukraini: vid zadumiv do realij / V. F. Soldatenko (ker.) ta in.: NAN Ukrainy; In-t. polit. i etnonac. doslidzen. Kyiv: Parlamentske vyd-vo, 2009. 536 s. 4. Svidzynskij A. Ukraina: filosofskij spadok stolit. *Rozbudova derzavy*. 2003. № 1–4. S. 50–51. 5. Kocan I. Vyryshalni factory porazky ukrainskoho narodu u vyzvolnych zmahanniach (1917–1921 rr.). *Mirzkafedralnij kruhlyj stil do Dnia Sobornosti Ukrainy*. Harkiv. 2017. S. 63–66. 6. Illyckij M. Dvi rasy, dvi kasty, dvi llyteratury (Dmytro Doncov – literaturnyj krytyk). *Literaturoznavstvo. Movoznavstvo. Knyhoznavstvo. Mystectvoznnavstvo*. zb. prac i materialiv na poshanu Larysy Ivanivny Krushelnickoji / redkol.: M. M. Romaniuk (vidp. red.) ta in. Lviv, 1998. 412 s. 7. Dontsov D. Pidstavy nashoji polityky ta inshi praci. Ternopil: Kryla, 2022. 368 s. 8. Dontsov D. Zapovit Shevczenka. *Vyzvolnyj shliach*. 1974. № 3–4. 9. Ivanyshyn V. Nacia. Derrzavnist. Nacionalizm. Drohobych, 1992. S. 130–131. 10. Ostashko T. Vjaczeslav Lypynskij ta suspilno-polityczni dyskusii navkolo hetmansko idej. *Problemy vyvczennia*

istorii Ukrainskoji revoliucij 1917–1921 rokiv: zb. nauk. st. Vyp.16. Kyiv: Instytut istorii Ukrainy, 2021. **11.** Lypynskij V. Zavdannia ukrainskoho studentstva. *Studentskij visnyk* (Praha). 1926. № 2. S. 4. **12.** Lypynskij V. Povne zibrannia tvoriv: Archiv / holov.red.Jaroslav Pelenskyj; In-t jevrop. doslidrz. NAN Ukrainy, Schidnojevro. doslid.in-t im.V.K.Lypynskoho / Kyiv; Filadelfija: Smoloskyp,1976. T. 1. /red: Roman Zaluckyj, Chrystyna Pelenska. 2003. 959 s. **13.** Slavynskij M. Ukrainskij monarchizm. Pro derrzavu. Tryzub.1926. Cz.24. **14.** Lypynskij V. Lysty do bratviv-chliborobiv. /Lypynskij V. Povne zibrannia tvoriv: Archiv T.6. Kyiv; Filadelfia, 1995. 470 s. **15.** Hyrych Ihor. D. Doncov proty V. Lypynskoho. Personalnij sajt istoryka Ukrainy.[https://www.i-hyrych.name / Misc / Dashkevich / Doncov. html#google_vignette](https://www.i-hyrych.name/Misc/Dashkevich/Doncov.html#google_vignette). **16.** Kvit S. Dmytro Dontsov: ideolohicznyj portret: monografija. Vyd. 2-e, vyprav. i dop. Lviv: Galycka vydavnycza spilka, 2013. 192 s. **17.** Hrybovska M. Formuvannia nacijetvorczychidej sered ukrainskoi diaspory.(D. Doncov, V. Lypynskij). *Visnyk Lvivskoho universytetu*. Ser. Filosofski nauky. 2015. Vyp. 17. S. 27–34. **18.** Bahan O. Pomirz mistykoju i politykoju (Dmytro Doncov na tli ukrainskoi politycznoi istorii Pershoi polovyny XX st.). Kyiv: UVS im. Ju. Lypy, 2008. 78 s. **19.** Sytnyk O. Koncept rozvjju ukrainskoi naciji za novitnioji doby u vykladri Dmytra Doncova. *Problemy humanitarnych nauk*. Ser. Istorija. 2019. Vyp. 2/44. S.107-120. **20.** Dontsov D. Nacionalizm. Vinnycja. DP «ДКФ», 2006. 236 s. **21.** Pelenskyj Z. Miz dvoma konecznostiamy. Jevhen Konovalec ta joho doba. Miunchen: Vydannia fundaciji im. Jevhena Konovalcia, 1974. S. 502-524. **22.** Dontsov D. Ideolohia czynnnoho nacionalizmu. *Nacionalizm*. Antolohia /upor. O.Procenko, V. Lisovyj. Kyiv: Smoloskyp, 2000. S.188-196. **23.** Kost S.A. Istorija ukrainskoi zurnalistyky (zachidnoukrainska presa pershoji polovyny XX st. Idejno-konceptualni zasady, periodyzacija: navch. posib. Lviv, 2008. 270 s. **24.** Nevrlj M. Malaniuk i Bahrianyj: Dvi concepicii vyzvolennia Ukrainy. *Slovo i czas*. 2003. № 10. S. 28-34. **25.** Cyvilizacijna identycznist ukrainstva: istorija i suczasnist / avt. kol.: O.Rafalskyj (kerivnyk), Ya. Kalakura (naukovyj redaktor), O. Kalakura, M. Jurij. Kyiv: IPIEnD im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy, 2022. 512 s. **26.** Malaniuk Je. Knyha sposterezen. Toronto, 1965. T.2. S. 231-232.

Melnyk Andrij. Ukrainian political and legal thought of the interwar period in Galicia (to the problem of forming a new identity of the Ukrainian nation)

He article examines the problem of forming a new identity of the Ukrainian nation after the defeat of the Ukrainians in the First Liberation Struggles and the loss of state independence. It is shown that the key reason for the decline of the ZUNR and UNR was the low level of national consciousness of the people – the dominant and determining component in the process of nation formation. In view of this, it was necessary to rethink the traditional conceptual approaches developed by Ukrainian political and legal thought during the period of the collapse of the Austro-Hungarian Monarchy and the Russian Empire, which

turned out to be ineffective in the conditions of external aggression and the division of ethnic Ukrainian lands by neighboring states. The influence of scientific and theoretical works, journalistic works and practical activities of Ukrainian philosophers, politicians and writers on the transformation of Ukrainian political and legal thought is analyzed. Their attitude to the ideal of a strong-willed person as a core problem of Ukrainian state formation is highlighted. It has been stated that the process of national self-awareness and education of a new type of Ukrainian was difficult and contradictory. The reason was various socio-economic, cultural, political and even personal factors, but the main factor was different worldviews, different value orientations of ideologists of Ukrainian political and legal thought. It is shown that a new direction in Ukrainian political and legal thought of the interwar period was initiated by prominent Ukrainian thinkers – Vyacheslav Lypynsky and Dmytro Dontsov, who opposed the liberal and socialist doctrines dominant at that time with a powerful national-state ideology, one of the most important tasks of which was the upbringing of a new Ukrainian nation.

It is emphasized that the philosophical concepts formed by prominent Ukrainian thinkers found further development in the works of representatives of Ukrainian political and legal thought of nationalist and conservative trends – Y. Vassian, V. Kuchabsky, Y. Lypa, V. Martynets, O. Nazaruk, M. Stsiborsky, S. Tomashivsky and many others and had a huge impact on the development of the national movement and the upbringing of a new generation of Ukrainians.

Key words: national consciousness, state and legal views, Little Russianism, the ideal of a strong, strong-willed person, Ukrainian elite, nation, state.